

Ломакіна О. А.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства, Гуманітарний факультет Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), lomakina111@gmail.com

Дубинський О. Ю.

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Правознавства, Гуманітарний факультет Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), dubinskiy-oleg@ukr.net

---

МАЙНОВІ ПРАВА АВТОРА ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ

Стаття присвячена проблемам правового регулювання майнових прав автора літературного твору.

Ключові слова: автор, майнові права, літературний твір

За роки незалежності в Україні значною мірою змінилося загальне ставлення до об'єктів інтелектуальної власності – виникло розуміння економічного значення результатів творчої праці особи. Серед об'єктів права інтелектуальної власності самостійне місце займають літературні твори. В сучасних умовах розширюється коло відносин, які виникають з приводу реалізації особами особистих та майнових прав на літературні твори. Це свідчить про те, що у сучасному світі літературний твір стає цінним продуктом діяльності людини не лише з морально-духовної, а й з економічної точки зору.

Сфера, використання літературних творів потребує розробки ефективних правових механізмів, спрямованих на забезпечення безконфліктної взаємодії суб'єктів авторського права. Домінуючим засобом, що забезпечує реалізацію майнових авторських прав на літературний твір, повинен стати договір. Договір є запорукою отримання прибутку від використання результатів інтелектуальної діяльності людини, що в свою чергу стимулює розвиток творчості в країні. Договірне регулювання авторсько-правових відносин сприяє також захисту особистих та майнових прав відповідних суб'єктів від неправомірних посягань.

Так, ефективна система взаємодії суб'єктів авторсько-правових відносин забезпечує попередження порушень в сфері використання літературних творів, Поширення; практики укладання договорів при використанні літературних творів сприяє легальному обігу коштів в Державі та забезпечує більш захищене становище авторів, (інших осіб, наділених майновими правами на літературний твір).

Однак, вітчизняна практика не має традицій ефективного договірного регулювання відносин із створення та використання літературних творів та позасудового розв'язання проблем у літературній сфері. У науковій літературі практично відсутні роботи, присвячені питанням реалізації авторських прав на літературний твір у договірній сфері.

Результати дослідження ґрунтуються на працях українських і російських учених-юристів дореволюційного, радянського, і сучасного періодів у галузі загальної теорії права, цивільного та авторського права: Б. С. Антимонова, М. Т. Брагінського, В. В. Вітрянського, М. В. Гордона, О. В. Дзери, В. А. Дозорцева, В. Я. Іонаса, О. С. Иоффе, В. О, Калятіна, В. Т. Корецького, І. М. Кучеренко, В. В. Луця, Р. А. Майданика, О. А. Підпригори, О. О. Підпригори, Ю. В. Романця, Я. М. Шевченко, Р. В. Шишки та ін.

В юридичній літературі розглядаються проблеми захисту авторських прав, в тому числі на літературний твір, питання договірного регулювання цивільно-правових відносин. Однак, комплексного аналізу взаємодії норм авторського та договірного права в сфері використання літературних творів зроблено не було. Це свідчить про актуальність дослідження відносин у сфері літературної творчості людини, необхідність аналізу загальних засад договірного регулювання відносин щодо реалізації майнових прав на літературний твір.

ЦК України майновими правами інтелектуальної власності на твір визначає:

- 1) право на використання твору;
- 2) виключне право дозволяти використання твору;
- 3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Майнові права на твір належать його авторові, якщо інше не встановлено законом чи договором.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» у ст. 15 визначає коло майнових прав, що належать авторам творів науки, літератури і мистецтва. Автору або іншій особі, яка має авторське право, належить право на використання твору в будь-якій формі і будь-яким способом. Отже, зазначений Закон усі можливі способи і форми вилучення будь-якої вигоди із творів науки, літератури і мистецтва та суміжних прав охоплює поняттям «використання твору». Право на використання – це і є вилучення із твору його корисних якостей будь-якими способами, що не суперечать закону. Це, перш за все, забезпечення вільного доступу інших осіб до твору. Яким чином, в який спосіб визначити цей доступ третіх осіб до твору – вирішує автор.

За ЦК України (ст. 441) використанням твору є:

- 1) опублікування (випуск у світ);
- 2) відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі;
- 3) переклад;
- 4) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни;
- 5) включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо;
- 6) публічне виконання;
- 7) продаж, передання в найм (оренду) тощо;
- 8) імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо.

Використанням твору є також інші дії, встановлені законом.

Одним із найбільш поширених способів використання творів є їх опублікування (випуск твору в світ).

Відповідно до ст. 442 ЦК України твір вважається опублікованим (випущеним у світ), якщо він будь-яким способом повідомлений невизначеному колу осіб, у тому числі виданий, публічно виконаний, публічно показаний, переданий по радіо чи телебаченню, відображений у загальнодоступних електронних системах інформації.

Проте ЦК України встановив нове правило, за яким твір не може бути опублікований, якщо він порушує права людини на таємницю її особистого і сімейного життя, завдає шкоди громадському порядку, здоров'ю та моральності населення.

Стаття 15 Закону України про авторське право надає право автору чи іншій особі, яка має авторське право, правову можливість дозволяти або забороняти:

- 1) відтворення твору;
- 2) публічне виконання і публічне сповіщення творів;
- 3) публічну демонстрацію і публічний показ;
- 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;
- 5) переклади творів;
- 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;
- 7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;
- 8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників творів;
- 9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця й у будь-який час за їх власним вибором;
- 10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер;
- 11) імпорт примірників творів.

Наведений перелік не є вичерпним, можуть бути й інші форми використання твору.

Відтворення творів. Однією із причин виникнення авторського права є виникнення можливості відтворення творчого результату, досягнутого автором, іншими особами. Треба було захистити автора від свавільного використання

твору без дозволу автора, згідно з чим було закріплене монопольне право автора на відтворення твору. Це право, закріплене за автором, є фундаментальною основою сучасного авторського права. Адже право на відтворення – це право на повторне надання твору об'єктивної форми, що робить твір доступним для сприйняття іншими особами.

За Законом України «Про авторське право і суміжні права» відтворення – це виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (включаючи цифрову), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер. Примірник твору – це копія, виконана у будь-якій матеріальній формі.

Відтворенням слід визнати не тільки повторне надання твору об'єктивної форми, а й втілення твору в іншу форму.

Сучасні технічні можливості відтворення творів урізноманітнили способи відтворення. Таким своєрідним відтворенням є репродукування творів. Це факсимільне відтворення в будь-якій формі і будь-якого розміру одного і більше примірників оригіналів або копій письмових та інших графічних творів шляхом фотокопіювання або за допомогою інших технічних засобів, ніж видання.

Публічне виконання і публічне сповіщення твору. За Законом публічне виконання – це подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місця, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола сім'ї або близьких знайомих сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці в один і той самий час або в різних місцях у різний час.

Публічне сповіщення (доведення до загального відома) – це така передача в ефір чи по проводах творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень, відеограм, фонограм, передач організацій мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях,

віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуки не можуть бути сприйняті.

Такий вид використання твору має своєю метою подання твору до широкої аудиторії, що само по собі безперечно відповідає суспільним інтересам. Але й сам автор також потребує правового захисту. Передаватися в ефір можуть як оприлюднені, в тому числі й опубліковані твори, так і твори ще не оприлюднені і не опубліковані. Передачею в ефір визнається і пряма трансляція з місця його показу чи виконання.

Публічний показ – це будь-яка демонстрація оригіналу або примірника твору, виконання фонограми, відеограми, передач організації мовлення безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (за винятком передачі в ефір чи по кабелях). Публічний показ може здійснюватися за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола сім'ї чи близьких знайомих сім'ї. Немає значення також чи присутні ці особи в одному місці в один і той самий час або в різних місцях і в різний час.

Будь-яке повторне публічне сповіщення в ефірі чи по проводах вже переданих в ефір творів, якщо вони здійснюються іншою організацією. У цьому виді використання творів (переданих в ефір) йдеться про використання вже оприлюднених творів шляхом їх публічного сповіщення в ефір чи по проводах. Таке використання без дозволу організацій мовлення, що здійснили зазначене публічне сповіщення, не допускається. Відповідно до ст. 41 Закону України «Про авторське право і суміжні права» організації мовлення мають виключне право дозволяти чи забороняти:

- 1) публічне сповіщення своїх програм шляхом трансляції і ретрансляції;
- 2) фіксацію своїх програм на матеріальному носії-та їх відтворення;
- 3) публічне виконання і публічну демонстрацію своїх програм у місцях з платним входом.

Організації мовлення мають право забороняти поширення на території України чи з території України сигналу із супутника, що несе програми, розповсюджуючим органом, для якого цей сигнал із супутника не призначався.

Організаціям мовлення належить право на одержання винагороди за будь-яке використання їх передач.

Переклади творів. Законом України про авторське право переклади творів визначаються як окремий об'єкт авторського права і як окремий вид використання вже оприлюдненого твору. Виключне право на переклад його твору належить автору або його правонаступникам. За своїм змістом воно є правом на переклад і використання перекладу самим автором або видачею дозволу на переклад і використання перекладу іншим особам. Видача дозволу іншій особі на переклад і використання перекладу оформляється договором між автором і перекладачем. Як правило, такий договір укладається автором з тією організацією, яка має намір використати твір автора.

Право на переклад існує протягом усього строку чинності авторського права. Дача дозволу на переклад твору на іншу мову є не що інше як ліцензійний договір. Автор може залишити за собою право під час дії договору на переклад давати дозвіл на переклад на ту саму мову й іншим особам. Проте у договорі на переклад може бути умова, за якою автор бере на себе обов'язок не видавати такого дозволу.

За наявності авторського перекладу (перекладу, здійсненого самим автором) ніхто інший не може перекладати цей самий твір тією ж самою мовою. Від авторського перекладу слід відрізняти авторизовані переклади, тобто переклади, схвалені автором.

Автор твору і його перекладач не є співавторами твору. При цьому перекладач не несе відповідальності за зміст оригіналу, а автор оригіналу не несе відповідальності за якість перекладу.

Можливий переклад не з мови оригіналу, а з проміжного перекладу. Наприклад, твір французького автора перекладений російською мовою. Якщо передбачається цей твір перекласти українською мовою, але не з французької, а з російської мови, то російський переклад буде проміжним. Переклад українською мовою зазначеного твору може бути здійснений з дозволу як французького автора, так і автора російського перекладу.

Переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів. Внаслідок зазначених перетворень твору створюються так звані похідні твори. Ними закон визнає продукти інтелектуальної творчості, створені на основі іншого існуючого твору (переклад, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інші переробки творів). Така переробка не повинна шкодити охороні оригінального твору. Оригінальність похідного твору полягає у творчій переробці твору, що існував раніше. До похідних творів не належать аудіовізуальні твори, у тому числі іноземні, дубльовані, озвучені, субтитровані українською та іншими мовами.

Право на переробку належить самому автору, який може здійснити її особисто або видати дозвіл на переробку іншим особам.

Створені внаслідок переробки похідні твори є окремим об'єктом авторського права, а, отже, і об'єктом правової охорони. Будь-яка переробка твору може мати місце лише на підставі договору з автором.

Адаптація твору – це пристосування або полегшення твору для сприйняття малопідготовленими читачами або пристосування літературно-художнього твору для осіб, які починають вивчати іноземну мову.

Розповсюдження твору шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору. Майновим правом автора є також право на розповсюдження твору будь-яким способом, що не суперечить закону. Проте розповсюджуватися можуть лише твори, зафіксовані на певному матеріальному носії. Можливість розповсюдження твору може бути лише за умови, що є копії твору, які можуть бути випущені в цивільний обіг. Зрозуміло, що не відтворений твір не може бути випущений в обіг.

Закон не визначає, в якій кількості твір має бути відтворений для розповсюдження. Розповсюдженням визнається продаж примірників творів, здавання у прокат чи випуск творів в обіг іншим способом навіть в обмеженій кількості. Закон не визначає також способів і форм розповсюдження, називаючи лише продаж, майновий найм, прокат, але це не означає, що розповсюдження обмежуються лише цими способами.

Правомірно опубліковані твори, введені в цивільний обіг, можуть розповсюджуватися далі без згоди автора і виплати авторської винагороди. Адже власник матеріального носія твору може ним розпорядитися на свій розсуд незалежно від волі автора. Власник примірника твору може його продати, подарувати, передати у тимчасове безоплатне користування тощо. Проте Закон про авторське право Російської Федерації містить таку норму: «Право на розповсюдження примірників твору шляхом їх здавання в прокат належить автору незалежно від права власності на ці примірники». Це означає, що російський Закон забороняє власнику без згоди автора розповсюджувати твір шляхом його здавання в прокат, оскільки це право за прямою вказівкою Закону зберігається за автором, незалежно від права власності на примірники твору.

Імпорт примірників творів – це також майнове право автора, що є різновидом розповсюдження твору. Адже ввіз в Україну примірників творів, що охороняються авторським правом, без дозволу автора є порушенням його виключних прав. Відповідно до Закону про авторське право ввіз на митну територію України примірників творів, що були відтворені за кордоном навіть з дозволу автора, визнається порушенням авторських прав. Таке обмеження імпорту примірників творів зумовлюється тим, що авторське право має територіальний характер, тобто його чинність поширюється лише на територію, де воно виникло. Згідно з цим розповсюдження примірників відтвореного за кордоном твору мають бути під контролем автора. Якщо такі примірники твору будуть завезені в Україну із-за кордону, то це може призвести до порушення майнових прав автора шляхом зменшення попиту на примірники творів, відтворених в Україні з дозволу автора.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» передбачає ще одне, нове виключне право, якого авторське право, що діяло раніше, не знало. Йдеться про право слідування.

Стаття 448 ЦК України наділяє автора невідчужуваним правом на одержання грошової суми у розмірі п'яти відсотків від суми кожного продажу оригіналу художнього твору чи оригіналу рукопису літературного твору,

наступного за відчуженням оригіналу, здійсненого автором. Зазначена сума сплачується продавцем оригіналу твору.

Зазначене правило переходить до спадкоємців і діє до спливу строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.

Збір і виплата винагороди, одержаної внаслідок використання права слідування, здійснюється особисто автором, через його повіреного або через організації, що управляють майновими правами авторів на колективній основі.

Право слідування характеризується певними ознаками. Передусім цим правом відповідно до Закону наділяються автори лише літературних та художніх творів. При цьому право слідування виникає в авторів при продажу лише оригіналів твору, тобто унікальних матеріальних носіїв літературних та художніх творів, живопису, скульптури, графіки тощо.

Зазначене право поширюється лише на публічний перепродаж творів. Публічний перепродаж – це перепродаж, що здійснюється через аукціон, галерею образотворчого мистецтва, художній салон, крамницю тощо. Якщо перепродаж здійснюється у приватному порядку, права слідування не виникає. Перепродажем вважається будь-який продаж картини чи скульптури, що здійснюється за першим продажем. Безперечно, перепродаж має своєю метою перехід права власності на твір від однієї особи до іншої.

Зазначене право слідування є невідчужуваним, хоча й має майновий характер і його скоріше варто було б віднести до особистих прав. За життя автора воно залишається за ним.

Проте найважливішим майновим правом автора є право на винагороду. Раніше уже підкреслювалося, що переважна більшість результатів інтелектуальної діяльності створюються з метою одержання відповідної винагороди. Інтелектуальна, творча діяльність – це своєрідний спосіб добування коштів для пристойного існування.

У спеціальній літературі тривалий час велася жвава дискусія про юридичну природу авторської винагороди. Не вдаючись у сутність цієї дискусії, все ж слід визнати, що це своєрідна плата за працю, підвищена плата за більш високий рівень праці.

Принципове положення ЦК України та Закону про авторське право полягає в тому, що будь-який твір може бути використаний лише з дозволу автора і за зумовлену договором винагороду. За винятком випадків, передбачених статтями 21–25 цього Закону, особа, яка має авторське право, має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання її твору. Винагорода може здійснюватися у вигляді одноразового платежу (одноразова винагорода), у формі відрахувань (відсотків) за кожний проданий примірник чи кожне використання твору або складатися зі змішаних платежів.

Розмір, порядок обчислення і виплати винагороди за створення і використання твору встановлюється сторонами в авторському договорі. Винагорода може визначатися також у договорах, що укладаються організаціями, які управляють майновими правами авторів на колективній основі, з користувачами.

Кабінет Міністрів України може встановлювати мінімальні ставки авторської винагороди, що індексуються одночасно з індексацією мінімальних розмірів заробітної плати.

Отже, розмір винагороди, порядок її обчислення і виплати встановлюється угодою між автором і користувачем, що укладається обов'язково в письмовій формі.

Зміст права на винагороду полягає в тому, що автору твору надається забезпечена законом можливість вимагати виплати винагороди за будь-яке використання його твору. Але це право не поширюється на визначені законом випадки так званого вільного використання твору.

Визначення розміру винагороди та умови її виплати, що визнаються угодою сторін, є новою нормою в сучасному законодавстві. Практика дії цієї норми ще не узагальнювалася і тому важко судити про її ефективність. Проте на деякі особливості варто звернути увагу.

Однією з таких особливостей є те, що Закон передбачає виплату винагороди і за використання створеного у зв'язку з виконанням трудового договору (службового твору). Стаття 16 цього Закону містить припис, відповідно до якого розмір авторської винагороди за створення і використання твору, створеного за

договором з автором, який працює за наймом, порядок її виплати встановлюється у договорі між автором і роботодавцем. З цього припису випливає, що роботодавець за створення і використання службового твору має виплатити певну авторську винагороду. Очевидно законодавець виходив з того, що теперішня зарплата автора, який працює за наймом у роботодавця, ніякою мірою не може компенсувати вартість інтелектуальної, творчої праці, вкладеної у створення службового твору. Виключне майнове право на службовий твір Закон надає роботодавцю.

Отже, Закон допускає можливість виплати авторської винагороди і за створення і використання службового твору. Це особлива винагорода, що перевищує звичайну заробітну плату. Вона визначається договором між автором і роботодавцем. Такий договір може бути укладений ще при прийомі автора на роботу, а може – і після створення твору. Якщо ж домовленості з роботодавцем досягти не можна, спір вирішується у суді.

Закон не містить правил визначення розміру авторської винагороди за створення і використання того чи іншого твору, що істотно ускладнює укладення таких договорів. Є логічним те, що розмір авторської винагороди має зумовлюватися тим прибутком чи доходом, який одержить роботодавець від використання твору. Але в будь-якому випадку розмір авторської винагороди не повинен бути меншим від мінімальних ставок, визначених постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» від 18 січня 2003 р. № 721.

Спеціальний порядок виплати винагороди встановлений ст. 25 Закону про авторське право. Відповідно до цього Закону допускається відтворення виключно в особистих цілях творів і виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, їх примірниках, без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право, але з виплатою їм винагороди.

Винагорода за відтворення і використання зазначених творів виплачується у формі відрахувань (відсотків) виробниками або імпортерами обладнання (аудіоапаратури, відеомагнітофонів тощо). До названого обладнання належать

також матеріальні носії (звуко- і (або) відеоплівки, касети, лазерні диски, компакт-диски тощо), що використовуються для такого відтворення.

Розмір винагороди та умови її виплати визначаються на підставі договорів між вказаними виробниками, імпортерами та організаціями, що управляють майновими правами авторів на колективній основі.

Зазначені організації самі узгоджують з користувачами розмір винагороди, здійснюють її збір і поділяють між суб'єктами авторських і суміжних прав – пропорційно фактичному використанню творів і об'єктів суміжних прав.

Автор будь-якого твору має право дозволяти чи забороняти використовувати свій твір й іншими способами, що не зазначені в Законі про авторське право. В умовах інтенсивного розвитку технічних засобів існує можливість використовувати твір шляхом доведення до публіки такими способами, що не підпадають у точному значенні слова ні під передачу в ефір, ні під повідомлення по кабелю. До таких способів належать, наприклад, спеціально підготовлені програми передач через внутрішні акустичні чи відеосистеми для мешканців готелів та пасажирів поїздів, кораблів, літаків тощо. Таке використання творів без дозволу авторів і без виплати їм винагороди безперечно є порушенням авторського права.

Вільне використання творів (обмеження майнових прав авторів) (ст. 444 ЦК України). Зазначена стаття визначає випадки правомірного використання твору без згоди автора. Твір може бути вільно, без згоди автора та інших осіб, та безоплатно використаний будь-якою особою:

1) як цитата з правомірно опублікованого твору або як ілюстрація у виданнях, радіо- і телепередачах, фонограмах, відеограмах, призначених для навчання, за умови дотримання звичаїв, зазначення джерела запозичення та імені автора, якщо воно вказане в такому джерелі, та в обсязі, виправданому поставленою метою;

2) для відтворення у судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою;

3) в інших випадках, передбачених законом.

Особа, яка використовує твір, зобов'язана зазначити ім'я автора твору та джерело запозичення.

За загальним правилом використання творів науки, літератури і мистецтва може мати місце на підставі договору автора з користувачем твору. Проте в окремих випадках у суспільних інтересах з метою ознайомлення більш широкого кола публіки з останніми досягненнями науки, літератури і мистецтва допускається у визначених законом випадках і способах використання твору без згоди автора і без виплати йому винагороди. Безперечно, це є обмеженням майнових прав авторів, але обмеженням, встановленим у державних і суспільних інтересах. Такі обмеження відомі законодавству багатьох країн, передбачаються вони також і міжнародними угодами.

Проте обмеження майнових прав авторів за чинним законодавством України мають відповідати певним вимогам. За першою вимогою передусім таке вільне використання може мати місце лише щодо правомірно відтворених творів. Не оприлюднені твори не можуть використовуватися іншими особами без дозволу автора. Закон України «Про авторське право і суміжні права» з цього загального правила все ж встановив два винятки.

Перший виняток стосується публічного виконання музичних творів під час офіційних і релігійних церемоній, а також похоронів, що виправдовується характером цих церемоній. Другий – відтворення творів для судового і адміністративного провадження, що також виправдовується цією метою (пункти 7 і 8 ст. 21). При цьому відтворення для судового чи адміністративного провадження стосується як оприлюднених, так і не оприлюднених творів. В усіх інших випадках відтворення і використання творів стосується лише оприлюднених творів.

Другою вимогою до вільного використання творів є недоторканність, непорушність особистих немайнових прав автора. За яких би обставин твір вільно не використовувався, має бути гарантована непорушність права на авторство, ім'я і недоторканність твору.

Третя вимога до вільного використання полягає в тому, що при такому використанні не повинна наноситися шкода нормальному використанню і не

повинні обмежуватися законні інтереси авторів. Кожне вільне використання твору, встановлене законом, обґрунтовується метою використання, чим визначається також і обсяг такого використання. Зловживання правом на вільне використання може розцінюватися як порушення авторського права.

Четверта вимога обмежень авторського права шляхом вільного використання творів характеризується тим, що перелік видів вільного використання творів, встановлений законом, є вичерпним. Норми, що стосуються випадків вільного використання творів не можуть тлумачитися ширше, ніж передбачено законом. Зазначений перелік не може доповнюватися підзаконними актами чи судовою практикою.

Література

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 березня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11
2. Про авторське право і суміжні права : Закон від 23.12.1993 № 3792-ХІІ – Редакція від 05.12.2012, підстава 5460-17.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» від 18 січня 2003 р. № 721.

Reference

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [A civil code of Ukraine : is Law of Ukraine]. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy [The Official announcer of Ukraine.]. 2003. No. 11.
2. Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon [About a copyright and allied rights : Law].
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennya minimalnykh stavok vynahorody (royalti) za vykorystannya obiektiv avtorskoho prava i sumizhnykh prav» [Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine «About claim of minimum rates of fee (royalty) for the use of objects of copyright and allied rights»].

Lomakina E. A., Candidate of Sciences (Legal), Associate Professor of the Department of Law Studies, Humanitarian Faculty of National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), lomakina111@gmail.com

Dubinskii J. Yu., Candidate of Sciences (Juristic), Associate Processor, Head of the Department of Law Studies, Humanitarian Faculty of National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), dubinskiy-oleg@ukr.net

Property rights of the autor of a literary word

The article is devoted to the problems of the legal regulations of the property rights of the author of a literary work.

***Key words:** an author, property rights, a literary work*

Ломакина Е. А., кандидат юридических наук, доцент кафедры правоведения, Гуманитарный факультет Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), lomakina111@gmail.com

Дубинский О. Ю., кандидат юридических наук, доцент, заведующий кафедрой Правоведения, Гуманитарный институт Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), dubinskiy-oleg@ukr.net

Имущественные права автора литературного произведения

Статья посвящена проблемам правового регулирования имущественных прав автора литературного произведения

***Ключевые слова:** автор, имущественные права, литературное произведение*